

Kornyané Szoboszlay Ágnes

Hungarológia Finnországban a Jyväskyläi Egyetemen

Volt állomáshelyemen, a Jyväskyläi Egyetem Finn Nyelvtudományi Intézetében (Jyväskylän yliopiston Suomen Kielen Laitos), ahol 1985-től 1989-ig a magyar lektori teendőket láttam el, nincs hungarológiai oktatás a szónak abban az értelmében, ahogy előttem szólva Szathmári István a "hungarológia" jelentését körvonalazta. Jyväskylä-ben nem lehet magyar fő- vagy mellékszakot végezni. Aki mégis erre határozza el magát, annak az itt megkezdett magyar tanulmányait más intézményben kell folytatnia.

Ha nem számítjuk a múlt évben éppen Jyväskylä-ben alapított Kodály Intézetet, amelynek egyik fő feladata a kodályi zenepedagógia elveinek finnországi megismertetése, alkalmazása, a zenetanárok kodályi elvek alapján történő továbbképzése az évenkéntire tervezett ún. Kodály-szemináriumok keretében - és ezen a téren máris igen tiszteletre méltó munkát végeznek - , akkor azt kell mondanom, hogy a magyar kultúra, a hungarológia letéteményese, mindenese és egyszemélyi felelőse a magyar lektor.

A hivatalosan, azaz kulturális csere-egyezmény alapján itt működő lektorok sorában én a harmadik voltam, s tudom, hogy lektorelődeim (Kiss Antal, Keresztes László), majd magam is minden olyan alkalmat megragadtunk a nyelvoktatástól a diaképes ismeretterjesztésen át a főzöbemutatóig, ahol a könség Magyarország iránti érdeklődését szolgálhattuk. Ezt a létű munkát, ha nem is a tudományos meghatározás értelmé-

ben, mégis igazi, vagy inkább "mezitlábás" hungarológiának tartom.

A lektor egyetemi feladata a finn anyanyelvszakos (tanári és nem tanári) és balti-finn szakos hallgatók megismertetése egy távoli rokonnyelvvvel, nevezetesen a magyarral. (Közeli rokonnyelvként az észtet oktatják észtországi lektorok.) A magyar kötelező minden említett szak számára. Általában negyedik egyetemi tanévükben kerül rá sor, amikor - a mi szempontunkból sajnálatosan - sok hallgató már másfelé kötelezte el magát. Pl. az említett közeli rokonnyelvet, a számukra sokkal könnyebb észtet korábban veszik fel (szintén kötelezően), hamarabb ébredhet bennük érdeklődés az ész nyelv és kultúra iránt. S napjainkban Finnországban ez az érdeklődés amúgy is igen élénk. Ez a tantervi tény rontja a magyar esélyeit.

A kötelező magyar tanulmányok nyelvtörténetből és a mai magyar nyelv szerkezeti ismeretéből állnak. A hallgatók ezek után (a nyelvtörténetet és a leíró kurzust általában ugyanabban a félévben veszik fel) nem kötelező jelleggel haladó magyar nyelvet és egy nyelvészeti tárgyat - a tanterv által biztosított két előadássorozat egyikét - számíttathat be a tanulmányai során. A sehova be nem számító "Bevezetés a magyar kultúrába" ezzel elsorvadásra van ítélve. Pedig véleményem szerint ez a tárgy lehetne egy eljövendő, s tudomásom szerint Jyväskylä-ben is tervezett hungarológia alapvetése.

A nem kötelező órák, ill. tárgyak: továbbhaladó magyar, ill. magyar társalgás; ezek az órák általában népszerűségnek örvendenek. Lektorai működésem alatt ezeknek az óráknak igen szorgalmas, aktív, érdeklődő, a magyar nyelv tanulásában eredményes törzsközönsége alakult ki.

Minden lehető alkalmat felhasználtam magyarság-ismertetek közlésére, de az utóbb felsorolt órák és találkozások szolgálták erre a legjobban.

Lektori működésem közben (az 1986/87-es tanévben) az egyetem központi lektorátusa kísérleti jelleggel magyar és szlovák tanfolyamot hirdetett (két tanév, összesen 224 óra; a tanfolyam végén vizsga, amely megfelel a kötelező idegennyelvi vizsgának; egy tanév - 112 óra - után osztályzat szerzése). A kísérlet sikerén felbuzdulva, mivel sok volt az érdeklődő, s közülük nagy százalékban vizsgát tettek igen szép eredménnyel és nyelvtudással, a központi lektorátus az 1988/89-es tanévben vezetésemmel újra megindította a tanfolyamot. Ez a tanfolyam nekem is szívügyem volt, a tanuláshoz sok anyagot állítottam össze, ebből az anyagból egy gyakorlati jellegű, beszédközpontú haladó magyar jegyzetet terveztem (még legalább egyszeri kipróbálással), amely folytatása lett volna egy alapos nyelvtani-nyelvi előkészítő, viszonylag kis anyagra támaszkodó kurzusnak (Keresztes László: Jó napot! könyve alapján, ill. után). Ez a tervem megghiúsult, mivel lektori munkám meghosszabbítására nem került sor.

A magyar nyelv státuszának erősödését jelenti az egyetem nyelvoktatási bizottságának az a döntése, amelynek értelmében a mi állami nyelvvizsgánknak megfelelő, tanfolyamhoz nem kötött vizsgát magyar nyelvből is lehet tenni. A következő tanévben már az észt is szerepelt ezeknek a nyelveknek a sorában. Magyarból néhányan sikerrel vállalták a megméretést.

A jyväsckyläi lektor egyetemen kívüli munkája igen sokrétű és változatos. Nyelvtanfolyam az érdeklődő nagyközönségnek, levelezés bonyolítása, tolmácsolás, ismeretterjesztés, részvétel a helyi Finn-Magyar Társaság munkájában. Ezekről a konkrét feladatokról részletesen is beszámoltam az évenkénti lektori jelentésemben.

Néhány adat erejéig szeretnék szólni a jyväsckyläi magyaroktatás előzményeiről, annál is inkább, mivel az elmúlt tanévben volt 65 éve, hogy az első magyar tanfolyamot tartot-

ták a közép-finnországi városban. A tanfolyam létrejötte annak a törekvésnek volt az eredménye, miszerint már a múlt század közepén felmerült a második finn egyetem alapításának gondolata, s ezzel a gondolattal Wolmar Styrbjörn Schildt foglalkozott először, mégpedig akkor, amikor 1847-ben megkezdte működését egy alsó fokú gimnázium. Ennek a tanintézetnek a nyelve félig finn, ill. félig svéd volt, az igényeknek megfelelően. A rákövetkező évtizedben ebből az iskolából magasabb fokú gimnáziumként az első finn nyelvű középiskola lett. Ez az iskola vezetett később az egyetem megalapításához. 1911-ben a helsinki egyetemen felvetődik az ún. nyári szemeszter gondolata. Valahol a fővárostól távol, olyan helyen akarnak történelmi-nyelvtudományi, fizika, matematika, botanika, zoológia, földrajz, kémia nyári kurzusokat rendezni, tanári továbbképzéssel összekötve, ahol az elméleti és gyakorlati munkához, valamint a testi-szellemi felüdüléshez megvannak a feltételek. Így kapja a nyári szemeszter rendezésének jogát Jyväskylä, ahol már működik a finn nyelvű tanítószeminárium. 1912-ben kerül sor az első kurzusra, ezt általában nyári egyetemnek nevezik. Már az első tanfolyammal egyidőben felmerül a rokonyelvek oktatása, 1923-ban sor kerül a magyar nyelvész körökben jól ismert Aarni Penttilä vezetésével az első magyar tanfolyamra. A későbbiekben ezt a munkát magyarok végezték. Említsük meg a több éven át is itt működő Lakó György és Papp István nevét!

Időközben az 1863-tól működő első finn nyelvű tanítószeminárium 1934-ben pedagógiai főiskolává alakult, majd éppen Aarni Penttilä főiskolai rektorsága idején és igen aktív közreműködésével 1966. július 1-től megvalósult Jyväskylä évszázados álma, az egyetem. Ezen az egyetemen született a finnországi hungarológia történetében a második magyar tárgyú disszertáció Tuomo Lahdelma volt budapesti vendégtanár Ady-kutatásaiból.

Ha arra gondolunk, hogy a múlt századi, jelentéktelen kisvárosban az alsófokú gimnázium megalapításával egyidőben már rögtön az egyetem gondolatával mertek foglalkozni, s a finnekre olyannyira jellemző szívóssággal meg is valósították, minden reményünk meglehet arra, hogy a Jyväskyläi Egyetemen hamarosan hungarológia-oktatás is lesz.